

<https://doi.org/10.26565/2074-8922-2026-86-37>

УДК (UDC): 377:005.336.2(1-87)(045)

Д. О. КОРСІКОВ, аспірант

e-mail: korsikovd@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0107-7384>

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради,

провулок Руставелі, 7, м. Харків, 61000, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ГНУЧКИХ НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Мета. Стаття спрямована на здійснення комплексного порівняльного аналізу зарубіжних моделей професійної освіти (Німеччини, Нідерландів, Великої Британії, країн Балтії та Скандинавії) для виявлення ефективних механізмів формування гнучких навичок (soft skills) у здобувачів професійної освіти та обґрунтування перспектив їх адаптації в освітній простір України в умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність загальнонаукових методів: теоретичний аналіз наукової літератури та нормативно-правової бази; системно-структурний аналіз для вивчення особливостей освітніх моделей; порівняльно-педагогічний метод для зіставлення підходів до формування гнучких навичок у різних країнах; узагальнення зарубіжного досвіду для визначення стратегічних векторів розвитку української професійної школи.

Результати. Досліджено специфіку «дуальної системи» Німеччини, де soft skills є результатом безпосередньої виробничої практики. Виокремлено досвід Нідерландів щодо розвитку підприємницького мислення через центри інноваційної майстерності. Проаналізовано британську систему стандартизації поведінкових навичок («behaviours») та скандинавську модель «навчання впродовж життя», що базується на ранній профорієнтації. Виявлено, що ключовим трендом у країнах Балтії є наскрізна цифровізація, де цифрова компетентність виступає інструментом соціальної взаємодії та комунікації.

Висновки. Встановлено, що гнучкі навички найефективніше формуються як інтегрована частина професійної діяльності через глибоке партнерство освіти та бізнесу. Обґрунтовано, що для модернізації української професійної освіти критично важливим є перехід від академічного вивчення «м'яких навичок» до створення гнучких освітніх траєкторій, розширення автономії закладів освіти та залучення роботодавців як повноцінних співавторів навчального процесу. Доведено, що розвиток адаптивності та критичного мислення є стратегічним інструментом забезпечення мобільності українських фахівців на європейському ринку праці.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: професійна освіта, гнучкі навички, зарубіжний досвід, дуальна система освіти, соціальне партнерство, навички працевлаштування.

Як цитувати: Корсіков Д. О. Зарубіжний досвід формування гнучких навичок у здобувачів професійної освіти: порівняльний аналіз. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2026. Вип. 86. С. 475-486. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2026-86-37>

In cites: Korsikov D. O. (2026). Foreign experience in developing soft skills of vocational education students: a comparative analysis. *Problems of Engineering Pedagogic Education*, (86), 475-486. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2026-86-37> (in Ukrainian)

Вступ

У контексті глобалізації, стрімкого технологічного прогресу та цифровізації економіки традиційна парадигма професійної освіти, орієнтована виключно на засвоєння вузькоспеціалізованих технічних знань (*hard skills*), зазнає суттєвих трансформацій. Сучасний ринок праці висуває нові вимоги до фахівців, де визначальну роль відіграють гнучкі навички (*soft skills*) – комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних умінь, що відповідають за успішну участь у робочих процесах, високу продуктивність і, на відміну від спеціальних навичок, не пов'язані з конкретною сферою. Для України, яка перебуває на етапі активного реформування системи професійної освіти в умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення, критично важливим є перехід до компетентної моделі навчання. Формування в майбутніх кваліфікованих робітників здатності до адаптивності, критичного мислення, командної роботи та ефективної комунікації є стратегічним завданням, що забезпечить їхню

конкурентоспроможність та професійну мобільність.

Питання формування гнучких навичок у системі професійної та вищої освіти перебувають у центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Теоретичні аспекти розвитку *soft skills* досліджували такі вчені, як Е. Зеєр, І. Зимня, В. Кремень [5]. Досвід впровадження дуальної освіти та партнерства з бізнесом аналізували Н. Ничкало, С. Радкевич, Л. Пуховська [2; 3; 13]. Вагомий внесок у вивчення зарубіжних освітніх моделей внесли дослідники, які фокусувалися на німецькій «дуальній системі» (А. Шелтен, Г. Шмідт), скандинавських підходах до навчання впродовж життя (П. Расмуссен) та британських стандартах «*employability skills*» (Дж. Хіллієр). Попри наявність ґрунтовних праць, порівняльний аналіз специфічних механізмів інтеграції гнучких навичок у освітній простір різних країн ЄС у порівнянні з українськими реаліями потребує подальшого детального вивчення.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єкт дослідження – процес формування гнучких навичок (*soft skills*) у здобувачів професійної освіти країн Європейського Союзу та України.

Предмет дослідження – зміст, форми та методи формування гнучких навичок у здобувачів професійної освіти у провідних країнах ЄС та особливості їх впровадження в українську освітню практику.

Для досягнення мети статті та забезпечення достовірності результатів використано комплекс взаємопов'язаних наукових методів. Зокрема, теоретичні методи: аналіз та синтез – вивчення науково-педагогічної літератури, нормативних актів ЄС та України щодо модернізації професійної освіти; індукція та дедукція – узагальнення окремих практик

для формування загальних висновків; порівняльно-педагогічний аналіз – зіставлення підходів до стандартизації *soft skills* у Великій Британії, Німеччині, Нідерландах та країнах Балтії; кроскультурне порівняння – виявлення спільних рис та специфічних відмінностей між європейськими моделями та сучасною українською системою професійної освіти.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу зарубіжних моделей професійної освіти (Німеччини, Нідерландів, Великої Британії, країн Балтії та Скандинавії) для виявлення ефективних інструментів формування гнучких навичок та визначення перспектив їх адаптації в освітній простір України.

Результати та обговорення

Розглянемо досвід країн Європейського Союзу.

Німецька система професійної освіти, відома як «дуальна система» або «модель учнівства», вважається світовим еталоном успіху. Її сутність полягає в системному поєднанні теоретичного навчання в

державних школах та практичної підготовки на приватних підприємствах [1; 12].

Ключовими особливостями моделі німецької системи професійної освіти є:

- взаємодія між державою, роботодавцями та робітниками чітко

регламентована законом (зокрема «Законом про професійну освіту»;

- учні проводять 3–4 дні на тиждень на підприємстві, здобуваючи практичний досвід, і 1–2 дні у професійній школі;

- протягом усього періоду навчання учні отримують заробітну плату від компанії-партнера;

- іспити приймають незалежні торгово-промислові або ремісничі палати, що гарантує високу цінність сертифікатів на ринку праці [1].

З огляду на дуальну систему професійної освіти у Німеччині однією з головних цілей підготовки є виховання фахівців, які мають розвинені soft skills. Це дозволяє випускникам не лише розуміти теорію, а й ефективно застосовувати її в командній роботі та управлінських процесах. Успіх моделі пов'язують із формуванням особливого освітнього простору, де викладачі та здобувачі виступають як партнери. Така взаємодія сприяє розвитку комунікативних навичок та критичного мислення.

Гнучкі навички формуються природним шляхом через тривалу практику в компаніях, де учні інтегруються у професійне середовище, вчать відповідальності та адаптивності. Дуальне навчання базується на ідеї можливості саморозвитку талановитих осіб, що стимулює внутрішню мотивацію та навички самоосвіти протягом життя. Заклади освіти використовують ідеї навчання з майстром (ментором), що забезпечує передачу не лише технічних знань, а й професійної етики та культури спілкування [12].

Отже, німецька модель демонструє, що гнучкі навички найкраще формуються не як окремі дисципліни, а як інтегрована частина професійної діяльності через партнерство з бізнесом та реальну участь учня у виробничих процесах.

Порівняльний аналіз систем професійної освіти Німеччини та України демонструє фундаментальну різницю у підходах до формування гнучких навичок, де німецька модель спирається на багаторічну традицію дуальності, а українська перебуває у фазі активної трансформації та адаптації кращих світових практик. У Німеччині гнучкі навички не виокремлюються як додаткові дисципліни, а є органічною частиною професійної

компетентності до дії, що формується безпосередньо у виробничому середовищі через системну взаємодію з наставником та інтеграцію в реальні робочі процеси [17].

Українська система освіти, попри значний прогрес у впровадженні дуальних елементів, все ще часто розглядає м'які навички через призму аудиторного навчання, хоча сучасні реформи та нові професійні стандарти все більше орієнтуються на посилення ролі роботодавця як повноцінного співавтора освітнього простору. Ключовою відмінністю залишається рівень залученості бізнесу: якщо німецькі підприємства виступають основними замовниками та головними майданчиками для розвитку комунікації, відповідальності та лідерства, то в Україні соціальне партнерство лише виходить на рівень системної відповідальності за якість підготовки кадрів.

Гнучкі навички в німецькому контексті є запорукою високого престижу професійної освіти, оскільки вони забезпечують випускнику мобільність та здатність до самостійного прийняття рішень у складних технічних умовах. Для України розвиток цих навичок є не лише питанням конкурентоспроможності, а й стратегічним інструментом подолання наслідків війни, забезпечення швидкої перекваліфікації та інтеграції в європейський ринок праці. Спільним вектором для обох країн є перехід до навчання впродовж життя, де soft skills виступають фундаментом для постійного професійного оновлення [2].

Основний висновок порівняння полягає в тому, що успіх модернізації української професійної школи залежить не від механічного копіювання німецьких структур, а від перейняття самої філософії навчання, де гнучкі навички стають природним результатом активної участі учня у професійній спільноті. Таким чином, український досвід поступово еволюціонує від знаннєвої парадигми до компетентнісної, де здатність до адаптації та критичного мислення стає такою ж важливою, як і володіння професійним інструментарієм.

Аналіз нідерландської моделі професійної освіти та навчання дозволяє виділити її як одну з найпрогресивніших у

Європі завдяки гнучкості, автономності та тісній співпраці з бізнесом. Система професійної освіти в Нідерландах базується на багаторівневій структурі та дуальному підході, що поєднує теоретичну підготовку в закладах освіти з інтенсивною практикою на підприємствах [11].

Освітній процес регулюється Законом про освіту дорослих і професійно-технічну освіту (WEB), який визначає чотири рівні підготовки – від базових навичок до фахівців середнього менеджменту. Однією з головних рис є високий ступінь автономії коледжів. Вони мають право самостійно визначати зміст програм та методи викладання, що дозволяє швидко адаптувати навчання до потреб місцевих роботодавців. Нідерланди впровадили механізми, які дозволяють випускникам професійних програм легко переходити до вищої освіти, створюючи умови для безперервного навчання впродовж життя.

У нідерландській моделі формування гнучких навичок не є додатком до технічної підготовки, а виступає інтегрованою складовою професійної компетентності. Програми професійної підготовки, особливо дуальні, користуються високою довірою роботодавців, оскільки вони спрямовані не лише на навчання ремеслу, а й на формування «відповідної професійної поведінки». Це включає відповідальність, етику праці та здатність працювати в команді [13].

У Нідерландах створено мережу центрів державно-приватного партнерства (центрів інноваційної майстерності), де студенти, педагоги, науковці та роботодавці спільно працюють над розв'язанням реальних кейсів. Це середовище стимулює розвиток критичного мислення, навичок розв'язання проблем та комунікації в міждисциплінарних групах [18].

Особливу увагу приділено розвитку підприємницької компетентності у системі професійної освіти Нідерландів, що виходить далеко за межі навчання основам бізнесу. Це формування особливого типу мислення – «entrepreneurial mindset», який дозволяє випускнику бути проактивним як у власному бізнесі, так і в ролі найманого працівника [18]. У закладах професійної освіти це означає, що майбутній кваліфікований робітник (наприклад, механік або будівельник) вчиться не просто

виконувати інструкцію, а бачити можливості для вдосконалення процесу, пропонувати нові рішення та брати на себе відповідальність за результат, тобто безпосередньо навчання націлене на формування гнучких навичок.

Порівняльний аналіз систем професійної освіти України та Нідерландів свідчить про спільність стратегічних цілей щодо підвищення якості людського капіталу, проте виявляє суттєві відмінності у механізмах формування гнучких навичок. Нідерландська модель МВО характеризується надзвичайно високим рівнем автономії навчальних закладів, що дозволяє їм оперативно інтегрувати soft skills у навчальні плани відповідно до запитів локального бізнесу, тоді як українська система наразі проходить шлях від централізованого управління до поступового розширення прав закладів професійної освіти [13].

Ключовим аспектом нідерландського досвіду є сприйняття гнучких навичок не як додаткового теоретичного блоку, а як фундаментальної частини «професійної поведінки», де здатність до комунікації, підприємливості та самоорганізації оцінюється на рівні з технічною майстерністю під час іспитів. В українському контексті формування гнучких навичок все ще часто розглядається як інноваційний компонент, що лише починає системно впроваджуватися через механізми дуальної освіти та оновлення державних освітніх стандартів [19].

Особливу роль у Нідерландах відіграють центри передового досвіду та державно-приватне партнерство, де студенти розвивають критичне мислення та командну роботу, вирішуючи реальні інноваційні кейси разом із науковцями та підприємцями. Для України цей досвід є надзвичайно цінним, оскільки розвиток подібних осередків (центрів професійної досконалості) може стати потужним інструментом для виховання проактивного робітника, здатного до адаптації в умовах швидких технологічних змін та повоєнного відновлення.

Спільним вектором для обох країн залишається орієнтація на lifelong learning, де гнучкі навички виступають сполучною ланкою між різними рівнями освіти та

професійними траєкторіями. Однак нідерландська система демонструє більш зрілий механізм «проникності» рівнів освіти, що стимулює студентів постійно розвивати свою адаптивність. Україна ж, запозичуючи ці підходи, має потенціал створити гнучку систему підготовки, яка поєднає європейські стандарти соціального партнерства з необхідністю швидкого реагування на специфічні виклики національного ринку праці [3]. Таким чином, основна відмінність полягає в переході від академічного вивчення м'яких навичок до їхнього органічного формування в активному професійному середовищі, що вже є стандартом у Нідерландах і стає пріоритетом для української професійної школи.

Система професійної освіти і навчання у Великій Британії характеризується гнучкістю, різноманітністю кваліфікацій та домінуванням ринкових механізмів. На відміну від жорстко регламентованої німецької моделі, британська система є більш децентралізованою. Роботодавці відіграють ключову роль у визначенні стандартів, проте держава стимулює інвестиції в навички через такі механізми, як «збір на учнівство» [6].

Професійна освіта базується на національних професійних стандартах, які чітко описують результати навчання. Важливою є роль «T-levels» – нових технічних кваліфікацій, що поєднують навчання в коледжі з 45-денною виробничою практикою. У Великій Британії розвинена система учнівства (apprenticeships) різних рівнів – від початкового до вищого (Degree Apprenticeships), що дозволяє отримувати науковий ступінь під час роботи [6].

Британська модель розглядає гнучкі навички як «Core Skills» або «Employability Skills» (навички працевлаштування), які є критично важливими для сучасної індустрії. Реформи останніх років (зокрема «Post-16 Skills Plan») спрямовані на те, щоб випускник мав не лише вузьку спеціалізацію, а й розвинені когнітивні та соціальні навички. Це включає цифрову грамотність, комунікацію та здатність до вирішення проблем. Основний масив гнучких навичок формується через програми учнівства. Перебуваючи в

реальному трудовому колективі, учень засвоює професійну етику, навички командної роботи та адаптивність до змін у виробничому циклі [6].

Британська система стандартизації (через організації як IfATE) передбачає, що кожна професійна кваліфікація має містити вимоги до поведінкових навичок (behaviours), а не лише до знань та вмінь. Велика Британія активно впроваджує навчання навичкам, які важко автоматизувати – лідерство, критичне мислення та емоційний інтелект, що є відповіддю на виклики BREXIT та глобальної цифровізації [13].

Порівняльний аналіз систем професійної освіти України та Великої Британії виявляє суттєві відмінності в підходах до формування гнучких навичок, зумовлені ліберальним характером британської ринкової моделі та перехідним станом української освітньої системи. У Великій Британії гнучкі навички, що визначаються як «навички працевлаштування» (employability skills), є невід'ємною частиною національних професійних стандартів, де особлива увага приділяється поведінковим характеристикам, цифровій грамотності та здатності до розв'язання проблем у динамічному бізнес-середовищі [13].

На відміну від України, де впровадження soft skills часто залежить від ініціативи окремих закладів освіти або проєктів міжнародних донорів, британська система має чітко структуровану мережу рівнів кваліфікації та учнівства, що дозволяє здобувати навички лідерства та командної роботи безпосередньо на робочому місці через механізми навчання на базі праці (WBL). Українська професійна школа на сучасному етапі активно запозичує цей досвід, намагаючись відійти від теоретизованого вивчення соціальних компетенцій на користь практико-орієнтованих моделей, проте все ще стикається з викликами недостатньої залученості приватного сектору до фінансування та розробки стандартів.

Британський досвід демонструє ефективність використання «збору на учнівство» та нових технічних рівнів (T-levels) як інструментів, що змушують бізнес інвестувати у розвиток адаптивності та критичного мислення майбутніх кадрів [6].

Для України адаптація таких ринкових механізмів може стати ключем до формування гнучкого фахівця, здатного до швидкої перекваліфікації та конкуренції на глобальному ринку праці в умовах BREXIT-подібних економічних викликів або повоєнного відновлення.

Спільним пріоритетом для обох країн залишається прагнення забезпечити прозорість кваліфікаційних рівнів та відповідність навичок реальним потребам економіки. Однак, якщо Велика Британія робить ставку на різноманітність «гравців» у секторі та жорсткий контроль результатів навчання, Україна фокусується на уніфікації стандартів із європейськими нормами та створенні центрів професійної досконалості як майданчиків для розвитку soft skills [2; 3]. Таким чином, основний висновок порівняння полягає в тому, що успіх України у формуванні гнучких навичок залежить від здатності інтегрувати ці компетенції у систему оцінювання результатів навчання за прикладом британських поведінкових стандартів, роблячи їх обов'язковим елементом професійного профілю робітника.

Досвід країн Балтії (Естонії, Латвії та Литви) у сфері професійної освіти є особливо цінним для України, оскільки ці країни успішно пройшли шлях від радянської системи до гнучких моделей, що відповідають стандартам ЄС.

Основним вектором реформ у регіоні є цифровізація та посилення державно-приватного партнерства. У Естонії освітня система орієнтована на «Національну освітню стратегію», де професійна освіта розглядається як інструмент економічного зростання. Особливу роль відіграє цифрова компетентність (e-Estonia), яка інтегрована у кожен професійний рівень [8]. У Латвії та Литві акцент робиться на створенні центрів професійної досконалості, які слугують хабами для інновацій та обміну досвідом між освітою та ринком праці [14].

Країни Балтії розглядають гнучкі навички як частину «навичок XXI століття», що забезпечують життєздатність фахівця в умовах змін. Досвід цих країн показує, що формування м'яких навичок починається з ранньої профорієнтації. Учні прищеплюють навички самопрезентації, планування кар'єри та усвідомленого вибору. Наприклад, у Литві

діють програми, що стимулюють професійні устремління молоді через активну взаємодію з наставниками з бізнесу [13].

Естонська модель профільної освіти дозволяє учням самостійно обирати частину модулів, що розвиває навички прийняття рішень та відповідальності. Такий підхід стимулює адаптивність – одну з ключових гнучких навичок [8].

У Балтійських країнах цифрові навички не вважаються суто технічними; вони розглядаються як засіб комунікації, співпраці та критичного аналізу інформації. Використання віртуальних навчальних комплексів дозволяє формувати навички розв'язання проблем у безпечному, але реалістичному середовищі.

Середовищем для Soft Skills є державно-приватне партнерство, де через спільні ініціативи з приватними підприємствами учні залучаються до реальних проєктів. У такому середовищі природним шляхом розвиваються:

- командна робота через міждисциплінарні проєкти;
- підприємливість через державні стимули для інноваційних стартапів усередині коледжів;
- етика праці через безпосереднє занурення в корпоративну культуру підприємств-партнерів [3].

Порівняльний аналіз професійної освіти України та країн Балтії (Естонії, Латвії, Литви) демонструє схожість вихідних умов – перехід від радянської моделі до європейських стандартів, проте виявляє значний розрив у темпах цифровізації та системності формування гнучких навичок. У країнах Балтії soft skills, особливо цифрова компетентність та підприємливість, стали наскрізними елементами освітнього процесу, що інтегровані в кожен навчальний модуль, тоді як в Україні цей процес перебуває на етапі активного впровадження через оновлення державних стандартів та пілотні проєкти [14].

Ключовою перевагою балтійської моделі є високий рівень гнучкості освітніх траєкторій та розвинена система профорієнтації, яка вчить учнів самостійності, відповідальності та кар'єрному менеджменту ще до початку активної професійної підготовки. В Україні

розвиток цих якостей часто покладається на позааудиторну роботу або ініціативу викладачів, хоча створення центрів професійної досконалості за прикладом Латвії та Литви вже починає змінювати цю парадигму.

Особливу роль у Балтійському регіоні відіграє глибока цифровізація (особливо в Естонії), де цифрові навички розглядаються не просто як технічне вміння, а як інструмент для комунікації, критичного аналізу та командної роботи в розподілених мережах. Для України цей досвід є критично важливим, оскільки він дозволяє забезпечити безперервність навчання та формування адаптивності учнів навіть в умовах воєнного стану через використання віртуальних навчальних комплексів [9].

Спільним вектором розвитку є орієнтація на державно-приватне партнерство, проте в країнах Балтії воно має глибший характер довіри, де бізнес виступає не просто спонсором, а активним учасником оцінювання м'яких навичок випускників [13]. Основний висновок порівняння полягає в тому, що успіх реформи в Україні залежить від здатності перейти від фрагментарного розвитку м'яких навичок до створення цілісної екосистеми «освіта-бізнес-держави», де гнучкість фахівця стимулюється академічною свободою закладу та реальними потребами інноваційної економіки за прикладом балтійських сусідів.

Досвід країн Скандинавії (Норвегія, Швеція, Данія) у сфері професійної освіти та навчання (VET) демонструє унікальну модель, де високий рівень соціальної рівності поєднується з гнучкістю та активним залученням роботодавців. На основі аналізу наданих документів, сайтів та відеоматеріалів можна виділити такі ключові аспекти скандинавської системи з акцентом на гнучких навичках (soft skills) [4].

Хоча кожна країна має свою специфіку, їх об'єднує орієнтація на «навчання впродовж життя» та безперервність освітніх траєкторій.

Норвезька система базується на структурі «два роки в школі + два роки на виробництві» (модель 2+2). Перші два роки учні отримують загальну та широку професійну базу, а наступні два –

спеціалізуються безпосередньо на підприємстві як учні (apprentices) [6].

Данська модель VET пропонує понад 100 різних програм, де основний акцент зроблено на чергуванні теоретичного навчання в коледжі та практичної підготовки в акредитованій компанії (дуальна система). Унікальним є рівень впливу соціальних партнерів (профспілок та роботодавців) на зміст навчання.

Шведська модель акцентує на швидкій адаптації програм до потреб ринку праці (вища професійна освіта – HVE). Національне агентство (MYH) постійно аналізує попит і схвалює лише ті програми, які гарантують працевлаштування та розвиток актуальних компетенцій [10; 15].

Гнучкі навички в цих країнах не просто «додаток» до технічних знань, а фундамент професійної ідентичності. Зокрема, у Данії програма «Нове учнівство» (New Apprenticeship) дозволяє студентам, які надають перевагу практиці, починати навчання безпосередньо в компанії. Це розвиває високий рівень самоорганізації та відповідальності з перших днів. У Норвегії перший рік навчання є спільним для цілих професійних галузей. Це змушує учнів комунікувати з колегами суміжних спеціальностей, формуючи навички командної роботи та цілісне бачення виробничого процесу. Скандинавські країни мають одну з найпотужніших систем профорієнтації (Career Guidance), яка починається ще в початковій школі. Учні вчаться аналізувати свої сильні сторони, презентувати себе та будувати довгострокові кар'єрні стратегії [20].

Як видно з досвіду Швеції та Данії, велика увага приділяється здатності фахівця швидко опановувати нові цифрові інструменти та адаптуватися до змін у технологіях. Це досягається через участь у реальних проєктах на підприємствах, де софт-скіли (критичне мислення, адаптивність) відточуються в робочих ситуаціях [16].

Скандинавська модель професійної освіти демонструє, що успішне формування гнучких навичок можливе лише за умови глибокої інтеграції освіти в реальний сектор економіки, де роботодавець є не просто споживачем кадрів, а активним розробником змісту навчання. На відміну від української системи, яка наразі лише

розвиває механізми дуальності, у Норвегії та Данії відповідальність за результат навчання розподілена між державою, коледжем та підприємством на законодавчому рівні, що створює природне середовище для розвитку професійної етики та комунікації [3; 13].

Ключовим уроком для України є підхід до професійної освіти як до престижного шляху, що не закриває двері до університету, а навпаки – надає практичну перевагу завдяки розвиненим навичкам самопрезентації та критичного мислення. У Швеції та Данії акцент зміщено з «вивчення професії» на «розвиток професіонала», де здатність адаптуватися до нових умов ринку праці є такою ж важливою, як і володіння технічним інструментарієм [15].

Висновки

Досвід провідних європейських країн доводить, що гнучкі навички (soft skills) здобувачів професійної освіти найефективніше формуються не як окремі теоретичні дисципліни, а як органічна частина професійної діяльності. У німецькій та скандинавській моделях ці компетенції є результатом безпосередньої участі учня у виробничих процесах, де відповідальність, комунікація та етика праці засвоюються через практику. Ключовим чинником успіху зарубіжних систем є перехід від моделі «бізнес як замовник кадрів» до моделі «бізнес як співавтор освітнього простору». Британський «збір на учнівство» та нідерландські центри інноваційної майстерності демонструють, що системні інвестиції роботодавців у розвиток адаптивності та критичного мислення персоналу є фундаментом економічної стійкості держави.

Приклад країн Балтії (зокрема Естонії) підкреслює, що в сучасних умовах цифрові навички слід розглядати не як суто технічні вміння, а як інструмент для соціальної взаємодії та командної роботи. Разом зі скандинавським досвідом ранньої профорієнтації це створює умови для формування суб'єктності учня, який

Для українських реформ особливе значення має досвід скандинавської профорієнтації, яка перетворює учня на активного суб'єкта освітнього процесу, здатного до усвідомленого вибору та постійного самовдосконалення. Це дозволяє уникнути надмірної освіченості при низькій кваліфікації та забезпечує високий рівень соціальної інклюзії, де кожен знаходить своє місце на ринку праці завдяки збалансованому поєднанню твердих та м'яких навичок. Таким чином, основний висновок порівняння полягає в тому, що Україна має рухатися до створення гнучких освітніх траєкторій, які б стимулювали автономію учнів та тісну співпрацю з бізнесом за прикладом скандинавських партнерів.

здатний самостійно вибудовувати власну траєкторію навчання впродовж життя.

Порівняння показало, що Україна наразі перебуває на етапі переходу від знанневої до компетентнісної парадигми. Основним викликом залишається подолання фрагментарності у впровадженні м'яких навичок у здобувачів професійної освіти. Перспективним є запозичення британського досвіду стандартизації поведінкових характеристик у професійних стандартах та розширення автономії закладів освіти за прикладом Нідерландів.

У контексті повоєнного відновлення України розвиток гнучких навичок у здобувачів професійної освіти набуває особливого значення. Здатність до швидкої перекваліфікації, стресостійкість та підприємливе мислення, що є основою професійної освіти країн ЄС, мають стати пріоритетом для української професійної школи. Це дозволить забезпечити не лише конкурентоспроможність випускників, а й їхню успішну інтеграцію в єдиний європейський ринок праці.

Перспективами для подальших розвідок є створення конкретних критеріїв та засобів вимірювання рівня сформованості soft skills у майбутніх кваліфікованих робітників під час навчання та виробничої практики.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автор повністю дотримувався етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

У роботі не використано ресурс штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Гуляєва, М. Німецька модель професійної освіти й освіти дорослих в рамках міжнародного співробітництва. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. Вип. 31, т. 3. С. 121–126. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/31.214095>
2. Єфремова, О., Бивалькевич, Л. Професійна освіта в країнах Західної Європи. *Дидактика*. 2024. № 1. С. 53-61. <https://doi.org/10.58407/DIDACTICS.24.1.7>
3. Забіяка, І. М. Розвиток дуальної системи професійної освіти у країнах Європейського Союзу. *Академічні студії*. Серія «Педагогіка». 2024. № 2. С. 25-29. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.2.4>
4. Ільч, Л. М. Модернізація системи професійної орієнтації: досвід країн Скандинавії та Балтії. *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 4–12. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.7.4>
5. Корсіков, Д. О., Беляєв, С. Б. Підготовка кваліфікованих фахівців до підприємницької діяльності: історичний аспект. *Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 жовтня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2023. С. 18-19. URL: <https://surl.lulbqbfd>
6. Лалак, Н. В., Граб, М. В. Сучасні тенденції реформування системи освіти Норвегії. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія: *Педагогіка та психологія*. 2020. Вип. 6(1). С. 44–50. [https://doi.org/10.52534/msu-pp.6\(1\).2020.44-50](https://doi.org/10.52534/msu-pp.6(1).2020.44-50)
7. Леу, С. О. Система професійної освіти і навчання Великої Британії: стратегія, пріоритети та реформи. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2018. Вип. 14. С. 99-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2018_14_20
8. Малихін, О., Арістова, Н. Організація профільної середньої освіти: досвід Естонської Республіки. *Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації* : зб. матеріалів / за заг. ред. О. І. Ляшенка, Т. М. Засекіної, Ю. І. Мальованого та ін. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. С. 27-31. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/740085/>
9. Навчання в закладах. *Міністерство освіти та наукових досліджень Естонії* : [офіц. сайт]. URL: <https://www.hm.ee/uk-UA/uk#navchannya-v-zakladah>
10. Нежива, О. Освітня модель у Швеції: демократичні засади та особистісна орієнтація. *Освітологічний дискурс*. 2019. №1-2 (24-25). С. 229-241. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.229241>
11. Онищенко, А. Забезпечення якості професійної освіти і підготовки фахівців у Королівстві Нідерланди: особливості законодавчої бази. *Інноваційна професійна освіта*. 2025. Т. 1, № 22. С. 69–77. <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2025.1.22.69-77>
12. Савчук, Р. М. Розвиток професійної і вищої дуальної освіти в Німеччині. *Scientific review of the actual events, achievements and problems : collection of scientific papers «SCIENTIA» (October 3, 2025 ; Berlin, Federal Republic of Germany)*. 2025. С. 184–187. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/3056>
13. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія / В. О. Радкевич, Л. П. Пуховська, О. В. Бородієнко, О. П. Радкевич, Н. В. Базелюк, Н. М. Корчинська, С. О. Леу, В. В. Артемчук ; за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ПТОО НАПН України, 2018. 223 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711545/1/%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0>

- [%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%96.pdf](#)
14. Царьова, Е. Тенденції розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти у країнах Балтії. *Comparative Professional Pedagogy*. 2024. Том 14(1). С. 49–56. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14\(1\)-6](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14(1)-6)
 15. Шмотіна, О. В. Шведська модель освіти. *Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2020. Випуск 1.33. С. 124-127. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/p_307_58746569.pdf
 16. Erhvervsuddannelser (EUD) : [вебсайт]. URL: <https://www.ug.dk/uddannelser-til-unge/erhvervsuddannelser>
 17. Hippach–Schneider, U., Huismann, A. Vocational education and training in Europe – Germany. Cedefop ReferNet VET in Europe reports. Cedefop ReferNet Germany, 2016. URL: https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2016/2016_CR_DE.pdf
 18. MBO Raad : website. URL: <https://www.mboraad.nl/english>
 19. Smulders, H., Cox, A., Westerhuis, A. Vocational education and training in Europe – Netherlands. Cedefop ReferNet VET in Europe reports Cedefop ReferNet Netherlands. 2016 URL: https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2016/2016_CR_NL.pdf
 20. Vocational education and training in Denmark. Ministry of Children and Education (Børne-og Undervisningsministeriet). 2026. URL: <https://eng.uvm.dk/upper-secondary-education/vocational-education-and-training-in-denmark>

Стаття надійшла до редакції 24.03.2026

Стаття рекомендована до друку 30.04.2026

Опубліковано 31.05.2026

D. A. KORSIKOV, PhD,

e-mail: korsikovd@gmail.com , ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0107-7384>

*Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy»
of the Kharkiv Regional Council,*

Rustaveli Lane, 7, Kharkiv, 61000, Ukraine

FOREIGN EXPERIENCE IN DEVELOPING SOFT SKILLS OF VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS: A COMPARATIVE ANALYSIS

Purpose. The article aims to conduct a comprehensive comparative analysis of foreign vocational education models (Germany, the Netherlands, Great Britain, the Baltic, and Scandinavian countries) to identify effective mechanisms for soft skills development and to justify the prospects for their adaptation into Ukraine's educational space in the context of European integration and post-war recovery.

Methods. The study employs a set of general scientific methods: theoretical analysis of scientific literature and the regulatory framework; systemic-structural analysis to study the specifics of educational models; the comparative-pedagogical method to contrast approaches to soft skills formation across different countries; and the generalization of foreign experience to determine strategic vectors for the development of the Ukrainian vocational school.

Results. The study examines the specifics of Germany's «dual system», where soft skills result from direct industrial practice. It highlights the experience of the Netherlands in developing an entrepreneurial mindset through centers of innovative excellence. The British system of standardizing behavioral skills («behaviours») and the Scandinavian «lifelong learning» model based on early career guidance are analyzed. It was found that a key trend in the Baltic States is pervasive digitalization, where digital competence serves as a tool for social interaction and communication.

Conclusions. It has been established that soft skills are most effectively developed as an integrated part of professional activity through deep partnerships between education and business. The study justifies that for the modernization of Ukrainian vocational education, it is critical to transition from the academic study of "soft skills" to the creation of flexible educational trajectories, expanding the autonomy of educational institutions, and involving employers as full co-authors of the learning process. It is proven that the development of adaptability and critical thinking is a strategic tool for ensuring the mobility of Ukrainian specialists in the European labor market.

KEY WORDS: *Vocational Education and Training (VET), soft skills, international experience, dual education system, social partnership, employability skills.*

Conflict of interest

The authors declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript. Furthermore, the authors has fully adhered to ethical standards, including those related to plagiarism, data falsification, and duplicate publication.

The work does not use artificial intelligence resources.

References

1. Huliaieva, M. (2020). German model for vocational education and adult education in international cooperation. *Current Issues of the Humanities*, 31(3), 121–126. <http://dx.doi.org/10.24919/2308-4863.3/31.214095> (in Ukrainian).
2. Yefremova, O., Byvalkevych, L. (2024). Vocational education in the countries of Western Europe. *Didactics*, (1), 53-61. <http://dx.doi.org/10.58407/DIDACTICS.24.1.7> (in Ukrainian).
3. Zabiaka, I. M. (2024). Development of the dual system of vocational education in the european union countries. *Academic studies. Series "Pedagogy"*, (2), 25–29. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.2.4> (in Ukrainian).
4. Ilich, L. (2019). Modernization of the career guidance system: experience of scandinavian and baltic countries. *Ekonomika ta derzhava*, 7, 4–12. <http://dx.doi.org/10.32702/2306-6806.2019.7.4> (in Ukrainian).
5. Korsikov, D. O., Bieliaiev, S. B. (2023). Training of qualified specialists for entrepreneurial activity: historical aspect. In V. V. Nechyporenko (Ed.). *Strategic orientations of education and rehabilitation in the conditions of martial law and postwar times: problems, solutions, prospects : Book of Abstracts of the International scientific and practical conference of students and young researchers (Zaporizhzhia, October 26–27, 2023)*. Zaporizhzhia: Publishing House of Khortytsia National Academy. <https://surl.lubqbfid> (in Ukrainian).
6. Lalak, N. V., Hrab, M. V. (2020). Current Trends in Norwegian Education Reform. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 6(1), 44–50. [https://doi.org/10.52534/msu-pp.6\(1\).2020.44-50](https://doi.org/10.52534/msu-pp.6(1).2020.44-50) (in Ukrainian).
7. Leu, S. O. (2018). VET system of Great Britain: strategy, priorities and reforms. *Professional education: problems and prospects*, (14), 99-106. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2018_14_20 (in Ukrainian).
8. Malykhin, O., Aristova, N. (2024). Organization of specialized secondary education: The experience of the Republic of Estonia. In O. I. Liashenko, T. M. Zasiakina, Yu. I. Malovanyi (Eds.), *Profile of secondary education: challenges and paths of realization: collection of materials*. Kyiv, Ukraine: Publishing House "Osvita". <https://lib.iitta.gov.ua/740085/> (in Ukrainian).
9. Estonian Ministry of Education and Research. (n.d.). Learning in institutions. <https://www.hm.ee/uk-UA/uk#navchannya-v-zakladah>
10. Nezhyva, O. (2019). The educational model in sweden: democratic principles and personal orientation. *Educological discourse*, (1-2), 229-241. <http://dx.doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.229241> (in Ukrainian).
11. Onyshchenko, A. (2025). Ensuring the quality of vocational education and training in the Kingdom of the Netherlands: features of the legislative framework. (2025). *Innovative Professional Education*, 1(22), 69-77. <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2025.1.22.69-77> (in Ukrainian).
12. Savchuk, R. M. (2025). Development of vocational and higher dual education in Germany. In *Scientific review of the actual events, achievements and problems: collection of scientific papers «SCIENTIA»* (pp. 184–187). Berlin, Germany: Scientia. <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/3056> (in Ukrainian).
13. Radkevych, V. O., Pukhovska, L. P., Borodienko, O. V., Radkevych, O. P., Bazeliuk, N. V., Korchynska, N. M., Artemchuk, V. V. (2018). Modern models of vocational education and training in the European Union countries: comparative experience: monograph (V. O. Radkevych, Ed.). Kyiv, Ukraine: IPTO NAPN Ukrainy.

- <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711545/1/%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%96.pdf> (in Ukrainian).
14. Tsarova, E. (2024). Exploring trends in public-private partnerships in vocational education: a focus on the Baltic countries. *Comparative Professional Pedagogy*, 14(1), 49–56. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14\(1\)-6](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14(1)-6) (in Ukrainian).
 15. Shmotina, O. V. (2020). Swedish model of education. *Scientific Bulletin of the Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynsky : Pedagogical Sciences*, (1.33), 124-127. https://duikt.edu.ua/uploads/p_307_58746569.pdf (in Ukrainian).
 16. Ministry of Children and Education of Denmark. (n.d.). *Erhvervsuddannelser (EUD)* [Vocational education and training]. <https://www.ug.dk/uddannelser-til-unge/erhvervsuddannelser>
 17. Hippach-Schneider, U., Huismann, A. (2016). Vocational education and training in Europe – Germany. (Cedefop ReferNet VET in Europe reports). https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2016/2016_CR_DE.pdf
 18. MBO Raad. (n.d.). *English* [Web log post]. <https://www.mborraad.nl/english>
 19. Smulders, H., Cox, A., Westerhuis, A. (2016). Vocational education and training in Europe – Netherlands. Cedefop ReferNet VET in Europe reports. https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2016/2016_CR_NL.pdf
 20. Ministry of Children and Education. (2026). Vocational education and training in Denmark. <https://eng.uvm.dk/upper-secondary-education/vocational-education-and-training-in-denmark>

The article was received by the editors 24.03.2026

The article is recommended for printing 30.04.2026

Published 31.05.2026